

KIRSAL TOPLULUKLARDA TOPLULUK KAPASİTESİ VE SOSYAL SERMAYE İLİŞKİSİ: ERZURUM KIRSALI ÖRNEĞİ

Şerafettin KELEŞ¹

Öz

Bu çalışma, topluluk kapasitesi ve sosyal sermaye arasındaki ilişkiyi nicel verilerle ortaya koymayı amaçlamıştır. Bunun için Erzurum ili kırsal alanında 324 kişiyle tesadüfi örneklem metodu kullanılarak anket yapılmıştır. Nicel analizler için Yapısal Eşitlik Modellemesi kullanılmıştır. Yapısal Eşitlik Modellemesi sonuçları Topluluk Kapasitesi ile Sosyal Sermaye arasında pozitif yönlü çok yüksek düzeyde ilintinin olduğunu ortaya koymuştur. Sosyal sermayenin "Güven" boyutunun Topluluk Kapasitesi'ni pozitif yönde ve çok yüksek düzeyde etkilediği görülmüştür. Kırsal alanda yaşayan bireyler kendi topluluk üyelerini dürüst ve güvenilir olarak görmektedir. Sosyal sermayenin bir diğer boyutu "Üyelikler ve Ağlar" Topluluk Kapasitesi'ni pozitif yönde ve çok yüksek düzeyde etkilemektedir. Bu durum kırsal alanda komşuluk ilişkilerinin ve yardımlaşmanın güçlü olduğunu göstermektedir. Yine "Kırsal Değerler ve Normlar" boyutu Topluluk Kapasitesi'ni pozitif yönde ve çok yüksek düzeyde etkilemektedir. Kırsal yaşam biçiminde dürüst olmak önemli bir değer olarak görülmektedir. Son olarak sosyal sermayenin "Aidiyet" boyutunun Topluluk Kapasitesi'ni pozitif yönde ve çok yüksek düzeyde etkilediği tespit edilmiştir. Topluluk Kapasitesi kapsamında köyde yaşayan bireylerin birbirlerine karşı sadakat duydukları, komşuluk ilişkilerinin yüksek olduğu ve ortak yönlerinin yüksek olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Topluluk Kapasitesi, Sosyal Sermaye, Güven, Normlar, Aidiyet, Yapısal Eşitlik Modellemesi
JEL Sınıflandırması: D71, D63, D64, D85

COMMUNITY CAPACITY AND SOCIAL CAPITAL RELATIONSHIP IN RURAL COMMUNITIES: THE CASE OF ERZURUM RURAL

Abstract

This study aimed to reveal the relationship between community capacity and social capital with quantitative data. For this purpose, a survey was conducted with 324 people in the rural area of Erzurum by using the random sampling method. Structural Equation Modeling was used for quantitative analysis. Structural Equation Modeling results revealed that there is a very high positive correlation between Community Capacity and Social Capital. It has been seen that the "Trust" dimension of social capital affects Community Capacity positively and at a very high level. Individuals living in rural areas see their community members as honest and reliable. Another dimension of social capital, "Memberships and Networks", affects Community Capacity positively and at a very high level. This shows that neighborly relations and cooperation in rural areas are strong. Again, the "Rural Values and Norms" dimension affects Community Capacity positively and at a very high level. Being honest in rural life style is seen as an important value. Finally, it has been determined that the "Belonging" dimension of social capital affects the Community Capacity positively and at a very high level. Within the scope of Community Capacity, it has been seen that the individuals living in the village are loyal to each other, their neighborly relations are high and they have high common aspects.

Keywords: Community Capacity, Social Capital, Trust, Norms, Belonging, Structural Equality Modeling
JEL Classification: D71, D63, D64, D85

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, skeles2580@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5147-0825

1. Giriş

Yerleşim birimleri; nüfus yoğunluğu, üretim biçimi, sosyal ilişkiler ve doğal yapısı ile “kırsal” ve “kentsel” olmak üzere iki yaşam biçimini ortaya koyar. Kırsal yaşam biçimi kolektif üretim yapısı, samimi ilişkiler ve tarımsal üretim ile kentsel alandan ayrılır (Tütengil, 1983). Kırsalın tek bir tanımı olmadığı kabul edilmektedir (Mellow, 2005). Kırsal nüfusun büyüklük ve yoğunluğu ülkeler arasında farklılıklar göstermektedir. Ancak kırsal alanların tanımlanmasında kırsal topluluğun ekonomik temelli hizmetlere ulaşımı, üretim biçimi ve kırsal yerleşim tipolojisi dikkate alınmaktadır (Troughton, 1999).

Yine kırsal tanımlamasında, kırsal yaşamın, toplumsal örgütlenme ve kültür açısından kentsel yaşamdan açıkça ayırt edilip edilemeyeceğine odaklanılmaktadır. Kırsal toplulukların birbirine sıkı sıkıya bağlı ve kendi kendine yeten bir yapısı vardır. Kırsal alanda kişisel ağlar güçlüdür ve kırsal kesimde yaşayanlar bu kişisel ağları kullanarak çoklu roller aracılığıyla birbirine bağlanmaktadır (Beggs vd., 1996).

Kırsal yaşam biçimi, kolektif üretim yapısı, yerleşim tipolojisi ve kişisel ağları ile bir “topluluk kapasitesi” meydana getirir. Topluluk kapasitesi; bir toplulukta var olan ortak sorunları çözmek, topluluğun yaşam kalitesini iyileştirmek ve sürdürülebilir bir refah yakalamak için beşeri sermayeyi, örgütsel kaynakları ve sosyal sermayeyi işlevsel hale getirmek olarak tanımlanmaktadır. Topluluk kapasitesi resmi olmayan sosyal süreçlerle ve örgütlü çabalarla ortaya çıkmaktadır (Chaskin, 2001). Topluluk kapasitesi, yaşam koşullarında ve topluluk kaynaklarının kullanım yollarındaki değişikliğe göre dinamik bir süreçtir (Lyons ve Reimer, 2006). Bazı toplulukların ekonomik refah yaratmada neden başarılı olurken diğerlerinin başarısız olduğunu anlamak için topluluk kapasitesine ilişkin dinamik ve süreç odaklı bir bakış açısına ihtiyaç vardır.

Çok boyutlu dinamik bir süreç olan topluluk kapasitesi üretim etkinliği için gerekli altyapıyı oluşturur. Bu dinamik süreçte komşuluk ilişkileri ve sosyal sermaye başat bir görev yürütür. Topluluk kapasitesi, topluluk duygusu, bireylerin bağlılık seviyeleri, problem çözme yeteneği, kaynaklara erişim, örgütlenme yeteneği, ağlara katılım, topluluk amaç ve stratejileri ile ilgili alanları geliştirir (Ziembroski vd., 2005).

Kırsal kalkınmayla ilgilenen ekonomistler ve sosyologlar topluluk kapasitesi yerine sosyal sermaye ve kolektif etkinlik kavramlarıyla ilgilenmişlerdir (Marré ve Weber, 2010). İktisatçılar daha çok mal ve hizmet üretiminde fiziksel ve beşeri sermayeye katkılarında dolayı sosyal sermayeyi önemsemişlerdir (Aghion ve Durlauf, 2005). Oysa sosyal sermaye, ortak amaçları gerçekleştirmek için işbirliği ve birlikte çalışabilme becerisi sağlamaktadır (Carroll, 2001). Bir toplulukta birlikte yaşamak için karşılıklı saygı, güven, ortak hareket etme, ortak amaçları gerçekleştirme sosyal ilişki ağlarıyla başarılabilir. Sosyal sermaye, güçlü sosyal ağlar vasıtasıyla toplulukta ortak değerler, dayanışma ve güveni meydana getirir. Putnam’a göre ahlaki yükümlülükler ve normlar, sosyal değerler (özellikle güven) ve sosyal ağlar sosyal sermayenin üç bileşenini oluşturur. Bir bölgenin iyi işleyen bir ekonomik sistemi ve yüksek düzeyde bir topluluk bütünleşmesi başarılı sosyal sermaye birikiminin sonucudur (Putnam, 1992).

Bourdieu, sosyal sınıf ilişkilerini açıklamak için ekonomik, kültürel ve sosyal sermaye kavramlarını (kaynak) kullanır (Siisiainen, 2003). Bu üç sermaye türü sosyal olarak etkili hale gelir ve bunların mülkiyeti sembolik sermaye aracılığıyla meşrulaştırılır. Sembolik sermayenin potansiyel bir bileşeni olarak güven, sembolik güç ve sembolik mübadele pratiğinde kullanılabilir. Sermaye biçimleri (ekonomik, kültürel ve sosyal), herhangi bir alanda çeşitli aktörlerin konumlarını ve olanaklarını tanımlayan temel faktörlerdir. Her bir sosyal alanın, her bir sermaye biçiminin kendi içindeki orantılı önemine bağlı olarak kendine ait bir profili vardır. Çeşitli ajanlar tarafından kontrol edilen sermaye biçimleri, sermaye sahiplerinin başarı şanslarını artırır (Siisiainen, 2003).

Aktörlerin sosyal konumunu belirleyen sosyal kaynakların ana bileşenleri ekonomik, kültürel ve sosyal sermayedir (Bourdieu, 1986). Ekonomik sermaye, Marx'ın ifade ettiği sermaye türüdür yani bir aktörün toplumdaki gücünü gösteren sahip olduğu ekonomik mülklerden oluşur. Kültürel

sermayenin üç biçimi vardır. İlki, habitusa dâhil olarak büyük ölçüde birincil pedagoji yoluyla çocuklukta yaratılır. İkincisi, kültürel sermaye, kültürel yapıtlarda nesnelleştirilir. Üçüncüsü, kültürel kurumlarda kurumsallaşmış olarak bulunur ve sertifikalar ve diplomalar ile ifade edilir (Bourdieu, 2020; Bourdieu ve Passeron, 1990). Sosyal sermaye, karşılıklı bilgiye sahip olma ve karşılıklı tanımanın az ya da çok kurumsallaşmış ilişkilerinin kalıcı bir ağına sahip olmakla bağlantılı olan fiili ya da potansiyel kaynaklar kümesidir. Başka bir deyişle aktörlerin sosyal sermayesi, sahip oldukları kalıcı ve faydalı bağlantıların bütünüdür (Bourdieu, 1980). Dolayısıyla sosyal sermayenin iki bileşeni vardır: grup üyeliği ve ağlar. Sosyal sermaye grup üyeliği ve sosyal ağlarla bağlantılı bir kaynaktır. Bir aktörün sahip olduğu sosyal sermayenin hacmi, etkin bir şekilde harekete geçirebileceği bağlantı ağının boyutuna bağlıdır (Bourdieu, 1986). Gruplara üyelik ve bunlar içinde gelişen sosyal ağlara ve üyelikten kaynaklanan sosyal ilişkilere katılım, çeşitli alanlarda aktörlerin sosyal konumlarını iyileştirme çabalarında kullanılabilir (Bourdieu, 1986).

Sosyal sermaye kırsal toplulukta ekonomik büyümeyi ve geniş çapta olumlu gelişmeyi destekler. Sosyal sermaye toplumun "maddi olmayan varlıklarını" ve ekonomik olmayan kaynaklarını harekete geçirme girişimini sağlar (Bryden ve Hart, 2004). Genel anlamda sosyal sermaye, güven, sosyal değerlerin geliştirdiği işbirliği, karşılıklılık, bireyler ve gruplar arasında güçlü ve zayıf bağlardan oluşan sosyal etkileşimleri ifade etmektedir (Coleman, 1988; Fukuyama, 1996; Lee vd., 2005).

Topluluk kapasitesi sosyal sermayenin etkin kullanılmasıyla oluşur. Sosyal sermayeyi oluşturan grup üyeliği ve sosyal ilişki ağları, topluluk içinde bilgi ve kaynak akışlarını sağlayarak kırsal toplulukların kalkındırılmasına yardımcı olur. Sosyal sermaye topluluk kapasitesini güçlendirerek kırsal toplulukların refahını artırıcı bir rol oynar. Sosyal sermaye çok boyutlu, ekonomik olmayan bir sermaye türüdür. Ancak bir topluluğun tüm üyeleri için eşit derecede refah sağlaması gerekmediği gibi mümkünde değildir.

Sosyal sermaye topluluk içinde farklı tür ve boyutlarla ifade edilmektedir (Narayan ve Cassidy, 2001). Dünya Bankası'nın kırsal topluluklarda sosyal sermayeyi ölçmek için yaptığı çalışmalarda sosyal sermayenin altı boyutu yer almıştır. Sosyal sermayenin bu altı boyutu; gruplar ve ağlar, güven ve dayanışma, kolektif eylemler ve işbirliği, bilgi ve iletişim, sosyal katılım ve aidiyet ve siyasi hareketten oluşmaktadır (Grootaert vd., 2003).

Sosyal sermaye bireysel düzeyde değerleri ve tutumları ortaya çıkarmak için tasarlanmış bir dizi soruya verilen yanıtlarla ölçülür (Marré ve Weber, 2010). Sosyal sermayeyi belirlemek için yaygın olarak kullanılan veri setlerinde "güven", "işbirliği", "yardımlaşma", "aidiyet", "grup üyelikleri ve ağlar" ve "katılım" ile ilgili sorular vardır. Bu sorulardan türetilen sosyal sermaye ölçümleri ile yapılan ekonometrik analizlerle; sosyal sermaye ile ekonomik büyüme (Knack ve Keefer, 1997), sivil katılım (Brehm ve Rahn, 1997), güven ve bilgi alışverişi arasında (Fisman ve Khanna, 1999) istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışma, topluluk kapasitesi ve sosyal sermaye ile ilgili literatürü gözden geçirmekte ve topluluk kapasitesi ile sosyal sermaye arasındaki ilişkiyi hipotetik bir model kurarak ampirik analize tabi tutmaktadır. Topluluk kapasitesi, bireylerin ve ailelerinin sosyal refahı açısından önemlidir. Topluluk kapasitesi, topluluk üyeleri arasındaki örgütlü etkileşim, topluluk içindeki değerler, normlar, süreçler ve davranış kalıplarının toplamını tanımlayan bir terimdir. Topluluk kapasitesi, topluluk üyelerinin bir amacı gerçekleştirmek için ellerindeki varlıklarını, araç ve imkânlarını bir araya getirmelerini ifade eder. Bu ise sosyal sermayenin birkaç boyutunun varlığı ile mümkündür. Bu makale çalışması topluluk kapasitesi ile sosyal sermaye arasındaki ilişkiye ortaya koymayı amaçlamıştır. Topluluk kapasitesi ve sosyal sermayenin dört boyutu arasındaki ilişkinin nicel yöntemle ölçmesi bu çalışmayı önemli kılmaktadır.

2. Veri Seti ve Yöntem

2.1. Veri

Bu makale çalışması, topluluk kapasitesi ve sosyal sermaye arasındaki ilişkiyi nitel ve nicel verileri birleştirerek karma bir yöntemle yapılmıştır. Nitel veriler; literatürde yer alan bilimsel çalışmalardan oluşurken nicel veriler Erzurum ilinin kırsal alanında yapılan 324 anketten elde edilen yatay kesit verilerinden oluşmaktadır. (Çalışmanın anket verileri 2020'den önce yapılmış doktora tezinden alınmıştır.) Türkiye'nin kırsal bir ili olan Erzurum araştırma evrenini oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğü %5 hata payı ve %95 güvenilirlik sınırları dikkate alınarak 324 kişi olarak hesaplanmıştır. Anket katılımcıları tesadüfi örneklem yoluyla belirlenmiştir. Çalışmanın nicel analizleri LISREL 8.72 ve SPSS 21 paket programları ile yapılmıştır.

2.2. Yöntem.

Çalışma Yapısal Eşitlik Modellemesi metodu ile yapılmıştır. Yapısal eşitlik modellemesi, teorik bir modelde yer alan gizil ve gözlenen değişkenler arasındaki nedensellik ilişkilerini test etmek amacıyla farklı bilim dallarında sıklıkla kullanılmaktadır. Yapısal eşitlik modellemesi değişkenler arasında dolaylı ve dolaysız etkileri gösterebilmekte ve çok değişkenli model geliştirme, tahmin ve test etmeye olanak tanımaktadır.

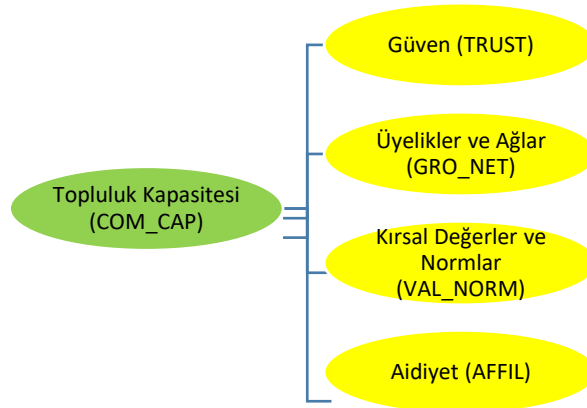
2.3. Yapısal eşitlik modeli

Yapısal eşitlik modellemesi, teorik bir modelde yer alan gizil ve gözlenen değişkenler arasındaki nedensellik ilişkilerini test etmek amacıyla farklı bilim dallarında sıklıkla kullanılmaktadır (Bentler ve Yuan, 1999; Cheung ve Rensvold, 2002; Jöreskog ve Sörbom, 1993). Yapısal eşitlik modellemesi değişkenler arasında dolaylı ve dolaysız etkileri gösterebilmekte ve çok değişkenli model geliştirme, tahmin ve test etmeye olanak tanımaktadır (Hershberger, 2003; Lomax ve Schumacker, 2004). Yapısal eşitlik modellemesi sahadan elde edilen verileri istatistiksel olarak çözümlerken ölçüm hatalarını hesaba katmaktadır. Yine yapısal eşitlik modellemesi araştırmacıların çok değişkenli karmaşık modeller geliştirmesi, tahminde bulunması ve test edebilmesine imkân sağlamakta ve teorik bir modelin sahadan elde edilen verilere uygunluğu test edilebilmektedir.

2.4. Modelin Gizil Değişkenleri

Çalışma kırsal alanda topluluk kapasitesi ve sosyal sermaye arasındaki ilişkiyi nicel olarak ölçmeyi amaçlamıştır. Bu ilişkiyi teorik olarak ortaya koymak için Hipotetik model tasarlanmıştır. Kırsal topluluklarda topluluk kapasitesi ve sosyal sermayenin ilişkisini araştırmak için oluşturulan hipotetik model Şekil 1'de gösterilmiştir. Sosyal sermaye çok boyutlu bir kavramdır. Bu çalışmada sadece sosyal sermayenin dört boyutu kullanılmıştır. Topluluk Kapasitesi (COM_CAP) dışsal gizil değişkenlerdir. Modelin içsel gizil değişkenleri; Güven (TRUST), Üyelikler ve Ağlar (GRO_NET), Kırsal Değerler ve Normlar (VAL_NORM) ve Aidiyet (AFFIL) değişkenleridir.

Şekil 1: Topluluk Kapasitesi ve Sosyal Sermaye Boyutları

2.4.1. Topluluk Kapasitesi (COM_CAP)

Topluluk Kapasitesi (COM_CAP) modelin dışsal gizil değişkenidir. Topluluk kapasitesinin ölçülmesinde etkinlik, başarılı olmak için gerekli maddi kaynakların sağlanması ve topluluk üyelerinin birlik ve duygudaşlığıyla bir sinerjinin yaratılması amaçlanmaktadır. Topluluk kapasitesini, topluluk üyelerinin (a) topluluk üyelerinin genel refahı için ortak bir sorumluluk duygusu göstermesi ve (b) topluluk ihtiyaçlarını karşılama ve potansiyel fırsatlarından yararlanma konusunda kolektif yeterlilik gösterme derecesi olarak tanımlanmaktadır (Bowen vd., 2000). Topluluk kapasitesi, bir topluluğun fırsatları, zorlukları ve sorunları ele alma yeteneği ile ilişkili sosyal ve yapısal özellik ve kaynakların toplamı olarak tanımlanmaktadır (Kretzmann ve McKnight, 1993; Poole, 1997). Topluluk Kapasitesi ölçeğinde beş anket sorusu (gözlenen değişken) yer almaktadır. Sorular 5'li likert olarak "Kesinlikle Katılmıyorum = 1", "Katılmıyorum = 2", "Orta Derece Katılıyorum = 3", "Katılıyorum = 4", "Kesinlikle Katılıyorum = 5" şeklinde puanlandırılmıştır. Ölçeğin gözlenen değişkenleri (anket soruları) aşağıda yer almaktadır.

CAP1 Köyünüzde komşularınızın tarlalarını işlemek için gönüllü çalışırız.

CAP4 Çevre köylerle birlikte ortak tarım makinesi kullanırız.

CAP7 İhtiyaç duyduğum şeyleri komşularımdan ödünç alabilirim.

CAP8 Köy halkına karşı sadakat gösteririm.

CAP9 Köyde yaşayan insanlarla ortak yönümüz oldukça fazladır.

2.4.2. Güven (TRUST)

Güven (TRUST) modelin içsel gizil değişkenidir. Güven sosyal sermayenin bir alt boyutu olarak 1990'ların sonlarında kalkınma söyleminde önemli bir terim olmuştur. Güven, sosyal ilişkilerde belirsizliklere, risklere ve fırsatçı hareket etme olasılıklarına rağmen, diğer bireylere güvenmeyi ifade etmektedir (Lyon, 2000). Kırsal alanda iletişim ağları yüz yüze iletişimle kurulur. Bireyler genelde aynı klandan gelir ve yakın akrabalık bağlarıyla birbirlerine bağlıdır. Temelde güven, hem resmi hem de gayri resmi sosyal etkileşimleri, bilgi paylaşımını, birlikte iş görmeyi ve kaynak paylaşımın mümkün kılan veya sınırlayan ilişkisel bir yapıdır (Mayer vd., 1995). Güven, bireylerin birbirleriyle karşılıklı olarak kabul edilebilir bir şekilde davranmalarını sağlar. Güven, kırsal topluluklarda duygusal temellidir, bireyci toplumlarda ise bilişsel temellidir. Kırsal topluluk bireyleri kendi akrabaları, komşuları ve yakın çevreleri dışındakilere karşı güvenmekte zorluk çekerler ve ilişkisel sosyal sermayeleri sınırlıdır (Chen vd., 1998). Güven ölçeğinde beş anket sorusu (gözlenen değişken) yer almaktadır. Sorular 5'li likert olarak "Kesinlikle Katılmıyorum = 1", "Katılmıyorum = 2", "Orta Derece Katılıyorum = 3", "Katılıyorum = 4", "Kesinlikle Katılıyorum = 5" şeklinde puanlandırılmıştır. Ölçeğin gözlenen değişkenleri, anket soruları aşağıda yer almaktadır. Ölçeğin gözlenen değişkenleri (anket soruları) aşağıda yer almaktadır.

T5 Bu köydeki insanlar gerçekten dürüst ve güvenilirdir.

T6 Çevremdeki insanların çoğunluğu güvenilirdir.

T7 Köyüm ve akrabalarımın dışındaki insanlara güvenirim.

T8 Köyüme ziyarete gelmiş tanımadığım misafirleri evimde misafir ederim.

T9 köy halkı kendi aralarındaki alışverişlerde çek ve senet kullanmazlar.

2.4.3. Üyelikler ve Ağlar (GRO_NET)

Sosyal ağlar, topluluk üyelerinin birbirleriyle bilgi paylaştığı ve benzer şekilde davranmalarına neden olan bilgi kanalıdır. Topluluk içinde bireyler, en iyi hareket tarzı hakkında daha fazla bilgiye sahip oldukları inancıyla diğer topluluk üyeleri gibi davranır. Önemli bir üretkenlik geliştirme kaynağı olarak "komşulardan öğrenme" bu ilişki ağlarıyla gerçekleşir. Kırsal toplulukta bireyler akrabalık ve komşuluk ilişkilerinin belirlediği doğal grupların birer üyeleridir. Sosyal sermayenin bir

parçası olan bu ağlar bireyleri sosyalleştirir ve bir kimlik duygusu kazandırır (Lee vd., 2005). Üyelikler ve ağlar ölçeğinde beş anket sorusu (gözlenen değişken) yer almaktadır. Sorular 5'li likert olarak "Kesinlikle Katılmıyorum = 1", "Katılmıyorum = 2", "Orta Derece Katılıyorum = 3", "Katılıyorum = 4", "Kesinlikle Katılıyorum = 5" şeklinde puanlandırılmıştır. Ölçeğin gözlenen değişkenleri, anket soruları aşağıda yer almaktadır. Ölçeğin gözlenen değişkenleri (anket soruları) aşağıda yer almaktadır.

N1 Komşularımı sık sık ziyaret ederim.

N3 Komşularımın daima zaman hal hatır sorarım.

N4 Köy halkıyla yaşam tarzımız benzerdir.

N5 Tarımsal faaliyetlerde tarım makinelerini ortak kullanırız.

N6 Köy halkına karşı her zaman yakınlık duygusu hissediyorum.

2.4.4. Kırsal Değerler ve Normlar (VAL_NORM)

Sosyal değerler ve normlar, topluluğu oluşturan bireyler tarafından hangi eylemlerin uygun veya doğru ya da uygunsuz ve yanlış olarak kabul edildiğini belirtir (Coleman, 1994). Değerler ve normlar ve bunlara eşlik eden potansiyel ödüller veya cezalar rasyonel aktörlerin kararlarının tek belirleyicisi değildir. Ancak bireyler karar alırken bunları dikkate alırlar (Coleman, 1988). Kırsal değerler ve normlar kırsal topluluğun kendi içinde geliştirdiği ve üyelerinin uyduğu kurallardır. Kırsal değerler ve normlar ölçeğinde beş anket sorusu (gözlenen değişken) yer almaktadır. Sorular 5'li likert olarak "Kesinlikle Katılmıyorum = 1", "Katılmıyorum = 2", "Orta Derece Katılıyorum = 3", "Katılıyorum = 4", "Kesinlikle Katılıyorum = 5" şeklinde puanlandırılmıştır. Ölçeğin gözlenen değişkenleri, anket soruları aşağıda yer almaktadır. Ölçeğin gözlenen değişkenleri (anket soruları) aşağıda yer almaktadır.

VN1 Yaşadığım köyümün insanına itimat edilir.

VN2 Köy halkı verdiği sözü yerine getirir.

VN3 Yaşadığım köyde kimsenin hakkını yemez.

VN4 Köyde antlaşmalar adil olur.

VN7 Köy halkı benim zayıflıklarımın fayda sağlamaz.

2.4.5. Aidiyet (AFFIL)

Aidiyet bireyin kendini bir topluluğun mensubu olduğunu hissetmesidir. Aidiyet, topluluk içindeki ilişkilerin ve yüz yüze temasların artmasını kolaylaştırır ve ayrıca ortak norm ve değerlerin inşasını sağlar (Molina-Morales ve Martínez-Fernández, 2010). Aidiyet bireyi duygusal bağlarla topluluğa bağlarken topluluk dışındaki bireylerle ilişkileri zorlaştırır. Bu nedenle topluluğa karşı duyulan aidiyet hissi olumsuz dışsallıklar üretebilir (Fukuyama, 2000). Aidiyet ölçeğinde beş anket sorusu (gözlenen değişken) yer almaktadır. Sorular 5'li likert olarak "Kesinlikle Katılmıyorum = 1", "Katılmıyorum = 2", "Orta Derece Katılıyorum = 3", "Katılıyorum = 4", "Kesinlikle Katılıyorum = 5" şeklinde puanlandırılmıştır. Ölçeğin gözlenen değişkenleri, anket soruları aşağıda yer almaktadır. Ölçeğin gözlenen değişkenleri (anket soruları) aşağıda yer almaktadır.

AF1 Köyüm gündelik hayatımın bir parçasıdır.

AF2 Genel anlamda bu köyün sakini olmaktan memnunum.

AF4 Uzun yıllar bu köyde yaşamayı düşünüyorum.

AF10 Özellikle bu köyde yaşamak benim için önemlidir.

AF13 Kendimi bu köyün bir üyesi olarak kabul ediyorum.

3. Ampirik Bulgular

3.1. Demografik ve Sosyoekonomik Bulgular

Topluluk kapasitesi ve sosyal sermaye konulu çalışmada, Erzurum ili kırsal alanında yaşayan ve geneli hane başkanı olan 324 bireyle yapılan bir anket çalışmasından elde edilen kesit verileri kullanılmıştır. Kırsal alanda yaşayan ve ankete katılanlara ait demografik ve sosyoekonomik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Anket Katılımcılarının Genel Demografik Yapısı

	n (Frekans)	Oran %
Yaş		
24 ve altı	20	6
25-34	107	33
35-44	94	29
45-54	67	21
55 ve üzeri	36	11
Toplam	324	100
Eğitim		
İlkokul	140	43
Ortaokul	94	29
Lise	49	15
Üniversite	41	13
Toplam	324	100
Hane Büyüklüğü		
1-4	75	23
5-8	211	66
9-12	28	8
12’den fazla	10	3
Toplam	324	100
Aile Tipi		
Çekirdek Aile	142	44
Ana-baba beraber	79	24
Soy aile	80	25
İç güveyi	23	7
Toplam	324	100

Ankete katılan bireylerin tamamı erkektir. Katılımcı bireylerin çoğunluğu orta yaşlıdır. Erzurum kırsalında ilkokul mezunu çoğunluktadır. Anket katılımcılarının hane büyüklüğü bakıldığında; 5-8 kişilik aileler çoğunluktadır. Erzurum kırsalında çekirdek aile tipi yaygındır.

3.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi ve Yapısal Model

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA), gözlenen değişkenlerle gizil değişkenler arasında nedensel modellemede çoklu regresyon analizi tekniklerini kullanmaktadır (Raykov ve Marcoulides, 2006; Bordens ve Abbott, 2011). Yani Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA), hipotetik model oluşturarak kesit verilerden elde edilen gözlenen değişkenler ile bu gözlenen değişkenler kullanılarak ölçüldüğü kabul edilen gizil değişkenler (teorik yapı ya da yapılar) arasındaki ilişkileri test etmek için kullanılmaktadır (Wetson & Gore Jr, 2006). DFA modelleri, bir kuramsal yapıdan hareket eder ve kuramsal yapıda yer alan parametreler arasındaki ilişkileri gözlenen değişkenlerle açıklamaya çalışır (Schreiber vd., 2006; Mulaik, 2009).

DFA modeliyle gözlenen değişkenlerin “standardize edilmiş faktör yük değerleri” ve “t” değerleri hesaplanmaktadır. Yine gizil değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları da DFA ile ölçülmektedir. Tablo 2’de modelde yer alan gözlenen değişkenlerin güvenilirlik testi için Cronbach’s Alpha Katsayısı, ortalaması, standart sapması SPSS 21 paket program kullanılarak hesaplanmıştır. LISREL 8.72 paket programı kullanılarak ta Doğrulayıcı Faktör Analizi yapıldıktan sonra standardize

edilmiş faktör yük değerleri ve t değerleri hesaplanmıştır. Tablo 2’de modelde yer alan gözlenen değişkenlere ilişkin bu değerler toplu halde gösterilmiştir.

Tablo 2: Gözlenen Değişkenlere İlişkin İstatistik ve DFA Sonuçları

Gözlenen Değişkenler	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	Standardize edilmiş faktör değerleri	Cronbach’s Alpha Değeri
Topluluk Kapasitesi (COM_CAP)					
CAP1	3.81	1.243	4.38	0.25	0.878
CAP4	2.94	1.450	-3.13	-0.18	0.892
CAP7	3.51	1.288	11.90	0.63	0.870
CAP8	3.71	1.297	14.21	0.73	0.867
CAP9	3.21	1.318	10.06	0.55	0.872
Güven (TRUST)					
T5	3.53	1.216	15.02	0.79	0.866
T6	3.28	1.015	6.72	0.40	0.876
T7	3.41	1.329	7.28	0.43	0.876
T8	3.63	0.997	8.48	0.49	0.876
T9	3.59	1.102	9.95	0.56	0.874
Üyelikler ve Ağlar (GRO_NET)					
N1	3.72	1.180	16.12	0.79	0.866
N3	3.79	1.215	15.74	0.77	0.868
N4	3.63	1.355	13.89	0.71	0.869
N5	3.82	1.210	18.05	0.85	0.867
N6	2.95	1.326	3.60	0.21	0.881
Kırsal Değerler ve Normlar (VAL_NORM)					
VN1	3.47	1.295	7.73	0.45	0.875
VN2	3.35	1.152	14.66	0.76	0.869
VN3	3.19	1.093	6.36	0.38	0.877
VN4	3.15	1.389	6.76	0.40	0.875
VN7	3.52	1.339	12.93	0.69	0.868
Aidiyet (AFFIL)					
AF1	3.20	1.268	4.48	0.27	0.878
AF2	3.40	1.326	7.36	0.43	0.876
AF4	3.92	1.145	15.81	0.82	0.868
AF10	3.38	1.275	7.20	0.42	0.877
AF13	3.51	1.200	9.93	0.56	0.872

Kaynak: Orijinal hesaplamalar.

Modelde yer alan gözlenen değişkenlerin tamamının t değerleri ± 1.96 büyük olduğu için %5 önem seviyesinde istatistikî olarak önemli bulunmuştur. Ki-kare/serbestlik derecesi (X^2/DF), p değeri ve RMSEA (Root-mean-square error approximation) değerleri incelenmiştir.

Model için X^2/Df değeri 3.24 olarak hesaplanmıştır. Bu değer kabul edilebilir değer olan beş ve beşten küçük değerler içerisinde yer almaktadır. Aynı şekilde RMSEA değeri (0.085) olarak bulunmuştur. Bu değer kabul edilebilir değer olan 0.10 ve daha düşük değerler içerisinde yer almaktadır. Model $p < 0.0000$ değerini aldığı için %5 önem seviyesinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Modelde yer alan gözlenen değişkenlerin Cronbach’s Alpha değerleri 0.800 üzerinde olup ölçeklerin yüksek güvenilirlikte olduğunu göstermektedir.

Gizil değişkenler arasında korelasyon önemlidir. Gizil değişkenler arasında güçlü bir korelasyon tespit edilmiştir. Modelin gizil değişkenleri arasındaki korelasyon katsayıları Tablo 3’te yer almaktadır.

Yapısal model gizil değişkenler arasındaki açıklayıcı ve nedensel ilişkileri irdelenmektedir (Raykov ve Marcoulides, 2006). Yapısal model, gizil değişkenler arasındaki ilişkileri test etmek amacıyla kullanılan bir modeldir (Wetson ve Gore Jr, 2006). Yapısal eşitlik modellemesi gözlenen ve gizil değişkenleri bir bütün olarak içerir ve gizil değişkenler arasındaki ilişkiyi gösteren regresyon

değerleri gözlenen değişkenler tarafından belirlenir. Bütünleşik bir model olarak yapısal model; bağımlı ve bağımsız değişken içermesi kanonik korelasyonu yönünü ve değişkenler arasındaki nedensel ilişkileri tanımlaması regresyon analizini yönünü oluşturur (Tabachnick ve Fidell, 2007; Kahn, 2006).

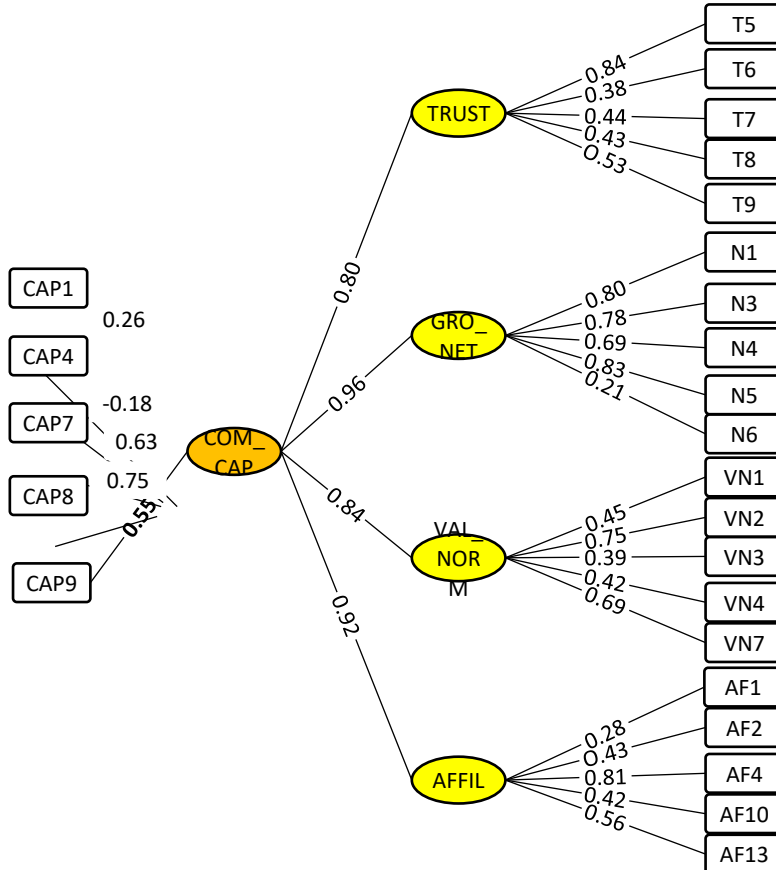
Şekil 2’de gösterilen yapısal eşitlik modelinde standardize edilmiş değerler (regresyon değerleri) verilmektedir. Model kırsal alanda “Topluluk Kapasitesi” ile sosyal sermayenin dört boyutu olan “Güven”, “Üyelikler ve Ağlar”, “Kırsa Değerler ve Normlar” ve “Aidiyet” arasındaki ilintileri göstermektedir.

Tablo 3: Gizil değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	COM_CAP	TRUST	GRO_NET	VAL_NORM	AFFIL
COM_CAP	1.00				
TRUST	0.77 (0.05) 15.43	1.00			
GRO_NET	0.99 (0.03) 38.23	0.68 (0.05) 14.59	1.00		
VAL_NORM	0.85 (0.04) 19.43	0.91 (0.04) 24.83	0.74 (0.04) 17.79	1.00	
AFFIL	0.88 (0.04) 20.17	0.74 (0.04) 14.98	0.90 (0.03) 28.56	0.73 (0.05) 14.65	1.00

Kaynak: Orijinal hesaplama

Şekil 2. Topluluk kapasitesi ve sosyal sermayenin boyutları

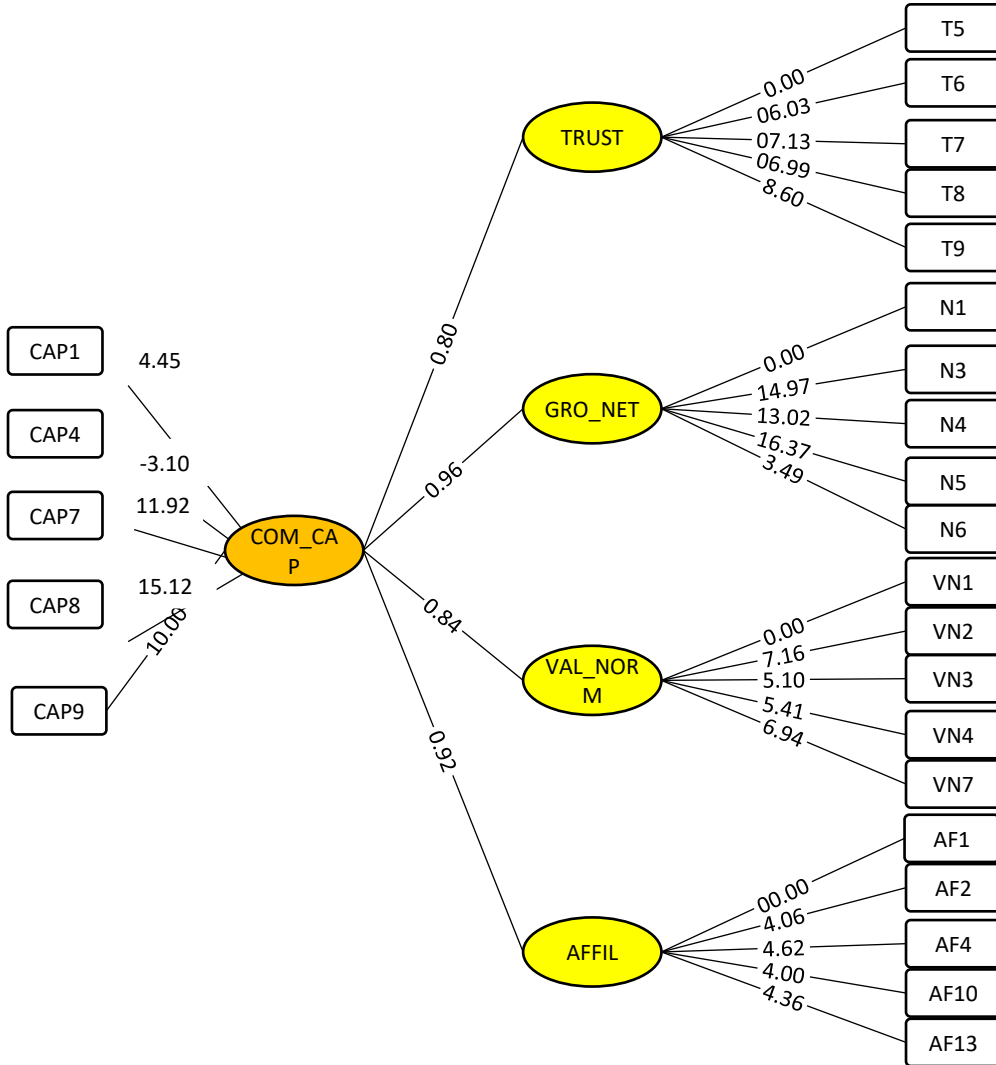

Yapısal model gizil değişkenler arasındaki açıklayıcı ve nedensel ilişkileri irdelenmektedir (Raykov ve Marcoulides, 2006). Yapısal model, gizil değişkenler arasındaki ilişkileri test etmek amacıyla kullanılan bir modeldir (Wetson ve Gore Jr, 2006). Yapısal eşitlik modellemesi gözlenen ve gizil değişkenleri bir bütün olarak içerir ve gizil değişkenler arasındaki ilişkiyi gösteren regresyon değerleri gözlenen değişkenler tarafından belirlenir. Bütünleşik bir model olarak yapısal model; bağımlı ve bağımsız değişken içermesi kanonik korelasyonu yönünü ve değişkenler arasındaki nedensel ilişkileri tanımlaması regresyon analizini yönünü oluşturur (Tabachnick ve Fidell, 2007; Kahn, 2006).

Şekil 2’de gösterilen yapısal eşitlik modelinde standardize edilmiş değerler (regresyon değerleri) verilmektedir. Model kırsal alanda “Topluluk Kapasitesi” ile sosyal sermayenin dört boyutu olan “Güven”, “Üyelikler ve Ağlar”, “Kırsal Değerler ve Normlar” ve “Aidiyet” arasındaki ilintileri göstermektedir.

Şekil 3’te Topluluk Kapasitesi yapısal modeli t değerleri verilmiştir. Gizil ve gözlenen değişkenlerin “t” değerlerinin hepsi ± 1.96 ’dan büyük olduğu için %5 önem seviyesinde istatistikî olarak önemli bulunmuştur.

Şekil 3: Topluluk Kapasitesi Yapısal Modeli t Değerleri

Chi-Square=965.61,df=271,P-value=0.00000,RMSEA=0.091

Yapısal Eşitlik Modeli analizleri sonucunda Şekil 2 ve Şekil 3'te görüldüğü gibi "Topluluk Kapasitesi" dışsal gizil değişkeni ile sosyal sermayenin boyutları olan içsel gizil değişkenler arasında pozitif yönlü çok yüksek düzeyde ilintinin olduğu tespit edilmiştir.

"Güven (TRUST)" bağımsız içsel gizil değişkeni "Topluluk Kapasitesi (COM_CAP)" bağımsız dışsal gizil değişkenini pozitif yönde ve çok yüksek düzeyde ($\beta = 0.80$; $t = 13.00$) etkilemektedir. "Güven" bağımsız dışsal gizil değişkeninin en önemli gözlenen değişkeni "T5 Bu köydeki insanlar gerçekten dürüst ve güvenilirdir." değişkeni ($\gamma = 0.80$; $t = 15.02$) olarak hesaplanmıştır.

"Üyelikler ve Ağlar (GRO_NET)" bağımsız içsel gizil değişkeni "Topluluk Kapasitesi (COM_CAP)" bağımsız dışsal gizil değişkenini pozitif yönde ve çok yüksek düzeyde ($\beta = 0.96$; $t = 15.66$) etkilemektedir. "Üyelikler ve Ağlar" bağımsız dışsal gizil değişkeninin en önemli gözlenen değişkeni "N5 İhtiyacım olan tarımsal malzemeleri komşularımdan ödünç alabilir veya değiş tokuş edebilirim." değişkeni ($\gamma = 0.83$; $t = 16.37$) olarak hesaplanmıştır.

"Kırsal Değerler ve Normlar (VAL_NORM)" bağımsız içsel gizil değişkeni "Topluluk Kapasitesi (COM_CAP)" bağımsız dışsal gizil değişkenini pozitif yönde ve çok yüksek düzeyde ($\beta = 0.84$; $t = 7.17$) etkilemektedir. "Kırsal Değerler ve Normlar" bağımsız dışsal gizil değişkeninin en önemli gözlenen değişkeni "VN2 Köy halkı verdiği sözü yerine getirir." değişkeni ($\gamma = 0.75$; $t = 7.16$) olarak hesaplanmıştır.

"Aidiyet (AFFIL)" bağımsız içsel gizil değişkeni "Topluluk Kapasitesi (COM_CAP)" bağımsız dışsal gizil değişkenini pozitif yönde ve çok yüksek düzeyde ($\beta = 0.92$; $t = 4.61$) etkilemektedir. "Güven" bağımsız dışsal gizil değişkeninin en önemli gözlenen değişkeni "AF4 Uzun yıllar bu köyde yaşamayı düşünüyorum." değişkeni ($\gamma = 0.81$; $t = 4.62$) olarak hesaplanmıştır.

"Topluluk Kapasitesi (COM_CAP)" bağımsız dışsal gizil değişkeninin en önemli gözlenen değişkenleri sırasıyla; "CAP8 Köydeki insanlara karşı bir sadakat duyuyorum." ($\gamma = 0.75$; $t = 15.12$), "CAP7 İhtiyaç duyduğum şeyleri komşularımdan ödünç alabilirim." ($\gamma = 0.63$; $t = 11.92$) ve "CAP9 Köy halkıyla pek çok ortak yönümüz vardır." ($\gamma = 0.55$; $t = 10.00$) olarak bulunmuştur. "Topluluk Kapasitesi (COM_CAP)" bağımsız dışsal gizil değişkeninin gözlenen değişkenlerinden "CAP4 Çevre köylerle birlikte ortak tarım makinesi kullanırız." gözlenen değişkeni ($\gamma = -0.18$; $t = -3.10$) negatif yönde orta derecede bir etki göstermiştir.

Tablo 3: Yapısal Modelinin Uyum İndeksleri

Uyum indeksi	Model değeri	Uygunluk ölçütü
χ^2 / df	3.69	$0 \leq \chi^2 / sd \leq 5$
RMSEA	0.091	$0.00 \leq RMSEA \leq 0.10$
GFI	0.90	$0.90 \leq GFI \leq 1$
AGFI	0.86	$0.85 \leq AGFI \leq 1$
NFI	0.90	$0.90 \leq NFI \leq 1.00$
NNFI	0.91	$0.90 \leq NNFI (TLI) \leq 1.00$
RFI	0.90	$0.90 \leq RFI \leq 1.00$
CFI	0.91	$0.90 \leq CFI \leq 1.00$
IFI	0.91	$0.90 \leq IFI \leq 1.00$

Kaynak: Orijinal hesaplamalar

Teorik yapıda yer alan ilişkilerin veri seti tarafından doğrulanıp doğrulanmadığını uyum indeksleri göstermektedir (Bentler ve Yuan, 1999). Bu amaçla model ve veri seti uyumu testi için birçok uyum indeksi kullanılmaktadır. Genel olarak tahmin hatalarının ortalamasının karekökü (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA) değerinin 0.10'dan küçük olması uyum için gereklidir. Yine diğer bir kriter; (χ^2/DF) Ki-kare/serbestlik derecesidir. (χ^2/DF) katsayısı 5'ten küçük değer içermelidir. Diğer uyum kriterleri ise, iyilik uyum indeksi (Goodness of Fit Index, GFI), düzeltilmiş iyilik uyum indeksi (Adjustment Goodness of Fit Index, AGFI), göreceli uyum indeksi (Comparative Fit Index, CFI), göreceli uyum indeksi (Relative Fit Index, RFI), fazlalık uyum indeksi (Incremental Fit Index, IFI), normlaştırılmış uyum indeksi (Normed Fit Index, NFI) indeksleridir (İlhan

ve Çetin, 2014). Bu indeks değerlerinin 1'e yakın olması veri ile model arasındaki uyumun mükemmel olduğunu göstermekte, sıfır ise uyumsuzluğu temsil etmektedir (Yılmaz, 2005). Bu araştırmada söz konusu kriterlere ilişkin değerler 1'e yakındır. Bu durum model ile veri setinin uygunluğunu göstermektedir. Tablo 3'te modelin uyum indeksleri yer almaktadır.

4. Sonuç

Bu çalışma topluluk kapasitesi ve sosyal sermaye arasındaki ilişkiyi Erzurum ili kırsal alanında yapılan anket çalışmasından elde edilen kesit verileri kullanarak nicel yöntemle araştırmıştır. Kırsal topluluklar, kolektif üretim yapısı, samimi ilişkiler ve tarımsal üretim ile kentsel alandan ayrılır. Kırsal toplulukların birbirine sıkı sıkıya bağlı ve kendi kendine yeten bir yapısı vardır. Kırsal alanda kişisel ağlar güçlüdür ve kırsal kesimde yaşayanlar bu kişisel ağları kullanarak çoklu roller aracılığıyla birbirine bağlanmaktadır.

Kırsal toplulukta, kolektif üretim yapısı, yerleşim tipolojisi ve kişisel ağlar bir "topluluk kapasitesi" meydana getirir. Topluluk kapasitesi; bir toplulukta var olan ortak sorunları çözmek, topluluğun refahını iyileştirmek ve sürdürülebilir bir refah yakalamak için beşeri sermayeyi, örgütsel kaynakları ve sosyal sermayeyi işlevsel hale getirmek olarak tanımlanmaktadır. Çok boyutlu dinamik bir süreç olan topluluk kapasitesi üretim etkinliği için gerekli altyapıyı oluşturur. Bir toplulukta birlikte yaşamak için karşılıklı saygı, güven, ortak hareket etme, ortak amaçları gerçekleştirme sosyal ilişki ağlarıyla başarılabilir. Sosyal sermaye, toplulukta ortak değerler, dayanışma ve güveni meydana getirir. Sosyal sermaye kırsal toplulukta ekonomik büyümeyi ve geniş çapta olumlu gelişmeyi destekler. Sosyal sermaye oluşturan grup üyeliği ve sosyal ilişki ağları, kırsal toplulukların kalkındırılmasında ve genel olarak topluluk içinde bilgi ve kaynak akışlarını sağlar.

Bu çalışmayla, topluluk kapasitesi ve sosyal sermaye arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için ilgili literatürü gözden geçirilerek hipotetik bir model geliştirilmiştir ve Yapısal Eşitlik Modellemesi kullanılarak sahadan elde edilen yatay kesit verileri analiz edilmiştir. Yapısal Eşitlik Modellemesi sonuçları Topluluk Kapasitesi ile sosyal sermaye arasında pozitif yönlü çok yüksek düzeyde ilintinin olduğunu ortaya koymuştur:

Sosyal sermayenin "Güven" boyutunun Topluluk Kapasitesi'ni pozitif yönde ve çok yüksek düzeyde etkilediği görüldü. "Güven" boyutu içerisinde "Bu köydeki insanlar gerçekten dürüst ve güvenilirler." gözlenen değişkeni en önemli değişken olarak bulundu. Kırsal alanda yaşayan bireyler kendi topluluk üyelerini dürüst ve güvenilir olarak görmektedir.

Sosyal sermayenin bir diğer boyutu "Üyelikler ve Ağlar" Topluluk Kapasitesi'ni pozitif yönde ve çok yüksek düzeyde etkilemektedir. "Üyelikler ve Ağlar" boyutunun en önemli gözlenen değişkeni "İhtiyacım olan tarımsal malzemeleri komşularımdan ödünç alabilir veya değiş tokuş edebilirim." değişkenidir. Bu durum kırsal alanda komşuluk ilişkilerinin ve yardımlaşmanın güçlü olduğunu göstermektedir.

"Kırsal Değerler ve Normlar" boyutu Topluluk Kapasitesi'ni pozitif yönde ve çok yüksek düzeyde etkilemektedir. "Kırsal Değerler ve Normlar" boyutunun "Köy halkı verdiği sözü yerine getirir." gözlenen değişkeni en önemli değişken olarak bulunmuştur. Kırsal yaşam biçiminde dürüst olmak önemli bir değer olarak görülmektedir.

Son olarak sosyal sermayenin "Aidiyet" boyutunun Topluluk Kapasitesi'ni pozitif yönde ve çok yüksek düzeyde etkilediği tespit edilmiştir. "Güven" boyutunun en önemli gözlenen değişkeni "Uzun yıllar bu köyde yaşamayı düşünüyorum." değişkenidir. Özellikle ileri yaştaki köy sakinleri zorunlu kalmadıkça köylerini terk etmeyi düşünmemektedir.

Topluluk Kapasitesi kapsamında köyde yaşayan bireylerin birbirlerine karşı sadakat duydukları, komşuluk ilişkilerinin yüksek olduğu ve ortak yönlerinin yüksek olduğu görülmüştür. Ancak kırsal köylerin komşu köylerle ortak tarım makinesi kullanma eylemine negatif tepki verdikleri saptanmıştır. Bu durum kırsal topluluklarda güvenin duygusal olduğunu ve topluluk bireylerinin

kendilerinden görmedikleri kimselere güvenmediğini göstermektedir. Yine, kırsal toplulukta sosyal sermayenin "aidiyet" boyutunun bireyi duygusal bağlarla topluluğa bağlarken topluluk dışındaki bireylerle ilişkileri zorlaştırdığı ve bu nedenle topluluğa karşı duyulan aidiyet hissinin olumsuz dışsallıklar ürettiği (Fukuyama, 2000) tespit edilmiştir.

Topluluk kapasitesinin geliştirilmesi kırsal refahı artıracaktır. Kırsal yerleşkelerde kırsal üretimin ve refahın yükselmesi için fiziki, beşeri ve sosyal sermayenin birlikte ve senkronize bir şekilde harekete geçirilmesi başarı şansını artırabilir.

Etik Beyanı

Bu makalede kullanılan anket verileri 2020 yılı öncesi bir doktora tezinden alınmıştır. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü onayı alınmıştır. Anket katılımı gönüllü olup ad/soy ad ve kişiye özel bilgiler istenmemiştir.

Yazar Katkıları

Çalışma tek yazarlıdır ve yayın için onay vermiştir.

Çıkar çatışması

Yazar, araştırmamanın potansiyel bir çıkar çatışması olarak yorumlanabilecek ticari veya finansal ilişkilerin yokluğunda yürütüldüğünü beyan etmektedirler.

Kaynakça

- Aghion, P., & Durlauf, S. (2005). *Handbook of economic growth*. Elsevier.
- Beggs, J., Haines, V., & Hurlbert, J. (1996). Revisiting the Rural-Urban Contrast: Personal Networks in Nonmetropolitan and Metropolitan Settings. *Rural sociology*, 61(2), 306-325.
- Bentler, P., & Yuan, K. (1999). Structural equation modeling with small samples: Test statistics. *Multivariate behavioral research*, 34(2), 181-197.
- Bordens, K., & Abbott, B. (2011). *Research design and methods: A process approach*. New York: The McGraw-Hill Companies.
- Bourdieu, P. (1980). *Le sens pratique*, Paris, Minuit, 1980. *The translations from the original French texts are ours*. JMB.
- Bourdieu, P. (1986). Polity 1998. Bourdieu, Pierre: The forms of capital. *Practical Reason. On the Theory of Action*. içinde Cambridge.
- Bourdieu, P. (2020). Outline of a Theory of Practice. *The new social theory reader* (s. 80-86). içinde Routledge.
- Bourdieu, P., & Passeron, J. (1990). Reproduction in education, society and culture. *Sage, Vol 4*.
- Bowen, G., Martin, J., Mancini, J., & Nelson, J. (2000). Community capacity: Antecedents and consequences. *Journal of Community Practice*, 8(2), 1-21.
- Brehm, J., & Rahn, W. (1997). Individual-level evidence for the causes and consequences of social capital. *American journal of political science*, 999-1023.
- Bryden, J., & Hart, K. (2004). *A new approach to rural development in Europe: Germany, Greece, Scotland, and Sweden*. Lewiston, NY: E. Mellen Press.
- Carroll, F. (2001). *Social capital, local capacity building, and poverty reduction* . (No. 3). Asian Development Bank.

- Chaskin, R. (2001). Community capacity: A definition framework and implications from a comprehensive community initiative. *Urban Affairs Review*, 36(3), 292-323.
- Chen, C., Chen, X., & Meindl, J. (1998). How can cooperation be fostered? The cultural effects of individualism-collectivism. *Academy of management review*, 23(2), 285-304.
- Cheung, G., & Rensvold, R. (2002). Evaluating goodness-of-fit indexes for testing measurement invariance. *Structural equation modeling*, 9(2), 233-255.
- Coleman, J. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American journal of sociology*, 94, 95-120.
- Coleman, J. (1994). *Foundations of social theory*. Harvard university press.
- Fisman, R., & Khanna, T. (1999). Is trust a historical residue? Information flows and trust levels. 38(1), 79-92.
- Fukuyama, F. (1996). *rust: The social virtues and the creation of prosperity*. Simon and Schuster.
- Fukuyama, F. (2000). Social capital and civil society. Available at SSRN 879582.
- Grootaert, C., Narayan, D., Jones, V., & Woolcock, M. (2003). *Integrated questionnaire for the measurement of social capital*. The World Bank Social Capital Thematic Group.
- Hershberger, S. L. (2003). The growth of structural equation modeling: 1994-2001. *Structural Equation Modeling*, 10(1), 35-46.
- İlhan, M., & Çetin, B. (2014). LISREL ve AMOS programları kullanılarak gerçekleştirilen yapısal eşitlik modeli (yem) analizlerine ilişkin sonuçların karşılaştırılması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 5(2), 26-42.
- Jöreskog, K., & Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language*. Scientific Software International.
- Kahn, J. (2006). Factor analysis in counseling psychology research, training, and practice: Principles, advances and applications. *The Counseling Psychologist*, 34(5), 684-718.
- Keskin, A., & Keleş, Ş. (2018). Formation of the social capital by its dimensions in rural areas of Erzurum province in Turkey. *JOURNAL OF ANIMAL AND PLANT SCIENCES*, 28(6), 1854-1867.
- Knack, S., & Keefer, P. (1997). Does social capital have an economic payoff? A cross-country investigation. *The Quarterly journal of economics*, 112(4), 1251-1288.
- Kretzmann, J., & McKnight, J. (1993). Building communities from the inside out. *Evanston, IL: Center for Urban Affairs and Policy Research, Neighborhood Innovations Network*. (s. 2-10). içinde
- Lee, J., Árnason, A., Nightingale, A., & Shucksmith, M. (2005). Networking: social capital and identities in European rural development. *Sociologia ruralis*, 45(4), 269-283.
- Lomax, R., & Schumacker, R. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling*. psychology press.
- Lyon, F. (2000). Trust, networks and norms: The creation of social capital in agricultural economies in Ghana. *World Development*, 28(4), 663-681.
- Lyons, T., & Reimer, B. (2006). A literature review of capacity frameworks: Six features of comparison. *In National Rural Research Network Conference, Vol 8*.

- Marré, A., & Weber, B. (2010). Assessing community capacity and social capital in rural America: lessons from two rural observatories. *Community Development*, 41(1), 92-107.
- Mayer, R., Davis, J., & Schoorman, F. (1995). An integrative model of organizational trust. *Academy of management review*, 20(3), 709-734.
- Mellow, M. (2005). The Work of Rural Professionals: Doing the Gemeinschaft-Gesellschaft Gavotte. *70(1)*, 50-69.
- Molina-Morales, F., & Martínez-Fernández, M. (2010). Social networks: effects of social capital on firm innovation. *Journal of Small Business Management*, 48(2), 258-279.
- Mulaik, S. (2009). *Linear causal modeling with structural equations*. Boca Raton, FL: Chapman & Hall/CRC.
- Narayan, D., & Cassidy, M. (2001). A dimensional approach to measuring social capital: development and validation of a social capital inventory. *Current sociology*, 49(2), 59-102.
- Olweus, D. (1995). Bullying or peer abuse at school: Facts and intervention. *Current directions in psychological science*, 4(6), 196-200.
- Poole, D. (1997). Building community capacity to promote social and public health: challenges for universities. *Health & Social Work*, 22(3), 163.
- Putnam, R. (1992). *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton university press.
- Raykov, T., & Marcoulides, G. (2006). On multilevel model reliability estimation from the perspective of structural equation modeling. *Structural Equation Modeling*, 13(1), 130-141.
- Schreiber, B., Stage, F., King, J., Nora, A., & Barlow, E. (2006). Reporting structural equation modeling and confirmatory factor analysis results: A review. *Journal of Educational Research*, 99(6), 323-337.
- Siisiainen, M. (2003). Two concepts of social capital: Bourdieu vs. Putnam. *International journal of contemporary sociology*, 40(2), 183-204.
- Tabachnick, B.G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson Education, Inc.
- Troughton, M. (1999). Redefining "rural" for the twenty-first century. *Health in rural settings: Contexts for action*, 21-38.
- Tütengil, C. (1983). *Kırsal Türkiye'nin yapısı ve sorunları*. İstanbul: Gerçek.
- Wetson, R., & Gore Jr, P. (2006). A brief guide to structural equation model. *The Counseling Psychologist*, 34(5), 719-751.
- Yılmaz, V. (2005). Tüketici memnuniyeti ve ihtiyaçlarının marka sadakatine etkisi: sigara markasına uygulanması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 257-271.
- Ziembroski, J., Fluharty, C., Mueller, K., Weber, B., Dabson, B., & Shambaugh-Miller, M. (2005). *What is a healthy rural community?: Understanding community capacity*. August.

COMMUNITY CAPACITY AND SOCIAL CAPITAL RELATIONSHIP IN RURAL COMMUNITIES: THE CASE OF ERZURUM RURAL

Extended Abstract

Aim: The aim of this study is to review the literature on community capacity and social capital and to empirically analyze the relationship between community capacity and social capital by establishing a hypothetical model. Community capacity is important to the social well-being of individuals and their families. Community capacity is a term that describes the organized interaction between community members, the sum total of values, norms, processes and behavior patterns within the community. Community capacity refers to the ability of community members to bring together their assets, tools and opportunities to achieve a goal. This is possible with the existence of several dimensions of social capital. Quantitative measurement of the relationship between community capacity and the four dimensions of social capital makes this study important.

Method(s): This article study was conducted with a mixed method by combining qualitative and quantitative data on the relationship between community capacity and social capital. Qualitative data; While it consists of scientific studies in the literature, quantitative data consists of horizontal section data obtained from 324 surveys conducted in rural areas of Erzurum province. The study was carried out with the Structural Equation Modeling method. Structural equation modeling is frequently used in different disciplines to test causality relationships between latent and observed variables in a theoretical model. Structural equation modeling can show indirect and direct effects between variables and allows multivariate model development, estimation and testing. Quantitative analyzes of the study were made with LISREL 8.72 and SPSS 21 package programs.

Findings: It has been determined that there is a very high positive correlation between the extrinsic latent variable of "Community Capacity" and the endogenous latent variables, which are the dimensions of social capital. "Trust (TRUST)" independent endogenous latent variable affects the "Community Capacity (COM_CAP)" independent extrinsic latent variable positively and at a very high level ($\beta = 0.80$; $t = 13.00$). The most important observed variable of the "trust" independent exogenous latent variable was "T5 People in this village are really honest and trustworthy." variable ($\gamma = 0.80$; $t = 15.02$). The "Memberships and Networks (GRO_NET)" independent latent variable has a positive and very high ($\beta = 0.96$; $t = 15.66$) effect on the "Community Capacity (COM_CAP)" independent external latent variable. The most important observed variable of the "Memberships and Networks" independent exogenous latent variable is "N5 I can borrow or exchange the agricultural materials I need from my neighbors." variable ($\gamma = 0.83$; $t = 16.37$). "Rural Values and Norms (VAL_NORM)" independent latent variable affects "Community Capacity (COM_CAP)" independent external latent variable positively and at a very high level ($\beta = 0.84$; $t = 7.17$). The most important observed variable of the "Rural Values and Norms" independent exogenous latent variable is "VN2 Village people keep their promises." variable ($\gamma = 0.75$; $t = 7.16$). "Belonging (AFFIL)" independent endogenous latent variable affects the "Community Capacity (COM_CAP)" independent extrinsic latent variable positively and at a very high level ($\beta = 0.92$; $t = 4.61$). The most important observed variable of the "trust" independent exogenous latent variable was "AF4 I intend to live in this village for many years." variable ($\gamma = 0.81$; $t = 4.62$).

Conclusion: Within the scope of Community Capacity, it has been seen that the individuals living in the village are loyal to each other, their neighborly relations are high and they have high common aspects. However, it was determined that rural villages reacted negatively to the act of using agricultural machinery in common with neighboring villages. This shows that trust in rural communities is emotional and community members do not trust anyone they do not see themselves. Again, it has been determined that the "belonging" dimension of social capital in the rural community connects the individual to the community with emotional ties, while making relationships with individuals outside the community difficult, and therefore the sense of belonging

to the community produces negative externalities. Developing community capacity will increase rural welfare. In order to increase rural production and welfare in rural settlements, mobilizing physical, human and social capital together and in a synchronized way can increase the chances of success.